

Gröna män?

Konceptualisering av industrimodern, ekomodern och ekologisk maskulinitet

MARTIN HULTMAN är lektor vid TEMA Teknik och social förändring, Linköpings universitet. Han bedriver tvärvetenskaplig forskning om energi-, klimat- och miljöfrågor, vilket har resulterat i ett flertal publikationer, däribland *Discourses of Global Climate Change: Apocalyptic Framing and Political Antagonisms* (2014; tills. med Jonas Anshelm) och *Den inställda omställningen: Svensk energi- och miljöpolitik i möjligheternas tid 1980–1991* (2015). Hultman är initiativtagare till två forskningsnätverk, *Swedish Mineral Technology Network* och *Environmental Posthumanities*, som båda finansieras av RJ.

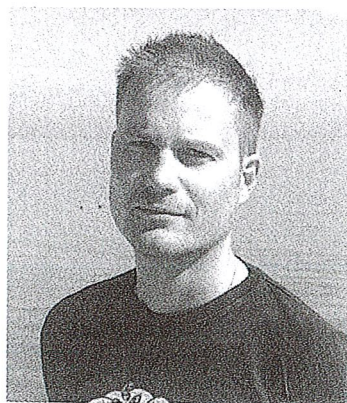


Foto: Elin Hultman.

En bild som kvantitativ genusforskning ger är att män som grupp utövar en betydligt större negativ miljöpåverkan än vad kvinnor som grupp gör. Vita, medelålders och rika medelklassmän är särskilt skyldiga: de reser mest, äter mycket kött och spenderar sina liv i olika energislukande byggnader (Hanson 2010). Samtidigt är det samma kategori av människor som leder klimatförhandlingar, agerar toppchefer i globala resursslukande företag och sitter på makten att formulera lösningar på miljöproblemen. En sådan till synes paradoxal situation borde ge upphov till ifrågasättande och granskas mer noga. Annan genusforskning visar på det problematiska med att enbart utgå från kön som förklarande variabel när det gäller studiet av mäns negativa miljöpåverkan. Istället efterfrågas ett intersektionellt förhållningssätt, som tar hänsyn till levda erfarenheter och att människor är flerdimensionella (Kajiser & Kronsell 2014).

Den här artikeln tar ovanstående i beaktande samt utgår från genusforskning som argumenterat för att det är viktigt att undersöka konfigurationer utanför den normativa och binära genusordningen. Med maskuliniteter menas här något alltid-i-görande som utgör delar av materiellt-semiotiska diskurser (Hearn et al. 2012; Christensen & Jensen 2014). Syftet är att utifrån empirisk analys och tidigare forskning konceptualisera skilda maskuliniteter i BNP-rika, naturresursslukande länder med höga utsläpp per person. Begreppet konfigurationer är inspirerat av Donna Haraways författarskap och innebär ett subjektskap som är materiellt-semiotiskt, förändringsbart, icke-statiskt över tid men samtidigt möjligt

att tillfälligt undersöka (1992). Utifrån författarens empiriska forskning om klimat, energi, miljö och ekoprenörskap i Sverige, USA och Nya Zeeland kommer läsaren att möta konfigurationerna *industrimodern*, *ekomodern* respektive *ekologisk maskulinitet*. Ambitionen är att göra vad grön humaniora kanske är som allra bäst på, nämligen att kreativt ställa nya frågor till den pågående samhälleliga diskussionen om problem och lösningar rörande utmanande miljöfrågor (Rose et al. 2012; Hutchings 2014).

GENUS OCH MILJÖ

Genusstudier har kommit att spela en allt viktigare roll inom miljöområdet. Från 1960-talet och framåt har forskning visat på kvinnors och mäns olika roller, arbeten och status i deras relationer till natur och miljö (Buckingham 2015). Genus som analytisk inspirationskälla har också öppnat upp möjligheten för tvärvetenskapliga miljöstudier (Hultman & Kall 2016). Den här forskningen har bidragit till att flytta mannen som självklar norm åt sidan (Arora-Jonsson 2014).

Några viktiga traditioner är ekofeminism, som har en lång historia av att frilägga olika former av miljöorättvisor som är kopplade till genusaspekter (t.ex. Shiva 2006), och feministisk politisk ekologi, som bidragit till att synliggöra de strukturer som skapar och återskapar kvinnors underordning tillsammans med miljöfrågor (t.ex. Arora-Jonsson 2014). Sedan snart trettio år tillbaka har också feministisk teknovetenskap gjort viktiga insatser för att studera hur teknik och genus hänger samman (t.ex. Haraway 1988). Översikter inom området pekar på att genusforskning inom miljöområdet fortfa-

rande har en stor outnyttjad potential (MacGregor 2009).

En av möjligheterna för en vidare utveckling är att ställa frågor om hur olika maskuliniteter förstärker och påverkar miljöfrågor. Det är ett område som är i behov av både empirisk forskning och teoretiserande (Connell & Pearse 2014; Buckingham 2015).

ATT SYNLI GGÖRA MASKULINITETER

Även om analyser av maskuliniteter inom miljöområdet i stort sett är frånvarande i dagens forskning så finns en begränsad tradition att bygga vidare på. Förlagan till den kategori som jag kallar för industrimodern maskulinitet behandlades redan i miljöhistorikern Carolyn Merchants bok *Death of Nature* (1980). Nämnas bör också att en av de allra första maskulinitetsstudierna analyserade just miljö och maskulinitet (inom sociala rörelser). Det var i denna studie, av sociologen Raewyn Connell (1990), som begreppet "hegemonisk maskulinitet" först formulerades. Connell diskuterade hur vissa kraftfulla idéer och metoder inom exempelvis det miljöpolitiska området kvarstod som dominanta eftersom de var anslutna till hegemonisk maskulinitet. Konceptet hegemonisk maskulinitet har sedan dess spelat en mycket central roll inom maskulinitetsstudierna (Messerschmidt 2012).

Några av de få som på senare tid försökt sätta ljus på maskuliniteter och miljö är bidragsgivarna i den ekokritiska antologin *Eco-man* (Allister 2004), som har ambitionen att visa den sociala konstruktionen av miljö i förhållande till maskulinitet. Boken är en lovande ekokritisk läsning men stannar vid mer eller mindre romantiserande litteraturskildringar. Det

finns därtill några historiska studier som gjorts om hegemonisk maskulinitet och miljö, till exempel rörande kolonisering i Indien (Sramek 2006) och miljörörelsen på 1960-talet (Hazlett 2004). En opublicerad doktorsavhandling från Australien, skriven av Paul Pulé, är också värd att nämnas. Pulé är den förste som på ett genomgripande vis försöker teoretisera "ecological masculinism" med hjälp av en miljöfilosofisk analys av möjligheterna och bristerna i ekofeminism och djupekologi (2013).

Sammanfattningsvis finns förhållandevis få studier som har försökt förstå maskuliniteter i samband med energi-, klimat- och miljöfrågor, vilket också har påpekats av Connell och Rebecca Pearse respektive Susan Buckingham i deras översiktsverk *Gender: In World Perspective* (2014) och *Gender and the Environment* (2015) (Se även Pulé 2013; Dymén, Andersson & Langlais 2013; Hultman, 2013; och Gaard 2014 för liknande konstateranden inom skilda forskningsdiscipliner).

Mot denna bakgrund har ledande maskulinitets- och genusforskare lyft fram "miljömaskuliniteter" som ett mer eller mindre utforskat område som – om det sker ett samarbete mellan genusvetenskaplig, kulturvetenskaplig och miljöhumanistisk kompetens – kan ge nya svar på svåra frågor. Kanske finns det idag en möjlighet att skapa en livaktig forskning om miljömaskuliniteter i och med etableringen av fältet grön humaniora? Det finns generellt en stor förväntan om att grön humaniora ska kunna fungera som en katalysator som får forskare från olika bakgrunder att mötas för interdisciplinära, eller till och med (o)disciplinerade, studier (Rose et al. 2012). Mitt förslag är att undersöka olika, alltid pågående, konstruktioner av maskuliniteter som delar av

materiellt-semiotiska diskurser, som förkroppsligar natur, ting, makt och mening.

KONCEPTUALISERING

BYGGD PÅ FALLSTUDIER

Konceptualiseringen i denna artikel bygger på ett drygt decenniums forskning om klimatdebatt, energipolitik, miljöhistoria och ekoprenörskap som publicerats i bland annat tre böcker. För det första bygger artikeln på en omfattande studie av klimatfrågan 2006–2009, där en läsning av över 3500 debattinlägg från olika aktörer gjordes (Anshelm & Hultman 2014a). Med analysen av klimatdebatten tydliggörs framför allt "industrimodern maskulinitet". För det andra bygger den på två studier av den svenska energi- och miljöpolitiken 1978–2005, där tekniken bränsleceller följdes i dess olika aktör-nätverk genom över 2000 tidningstexter, ett flertal statliga utredningar, fältarbeten och arkivstudier (Hultman 2010; Hultman 2015). Resultaten från dessa två studier används framför allt när jag diskuterar "ekomodern maskulinitet". Slutligen har jag använt mig av pågående forskning om ekologiskt hållbart företagande. Denna fallstudie bygger på fältarbete och över fyrtio intervjuer i Nya Zeeland och Sverige (Hultman, 2011; Hultman opubl.). Konceptualiseringen "ekologisk maskulinitet" beskrivs främst med exempel från den studien.

Med utgångspunkt i ovanstående nutidshistoriska och samtida fallstudier är min hållning att framväxten av dessa maskuliniteter måste förstås i ett brett politiskt sammanhang. Energi- och miljöpolitik i rika industrimoderna samhällen kännetecknades under de senaste hundra

åren av en dominerande industrimodern diskurs. En sådan diskurs har varit del i utbyggnaden av elektrisk energiteknik i form av vattenkraft och kärnkraft men också i ett alltmer storskaligt jordbruk, skogsbruk och i en växande gruvindustri (McNeil 2003). I detta industrimoderna samhälle har vissa former av maskuliniteter efterfrågats mer än andra. Den industrimoderna maskuliniteten var en viktig faktor för energi- och miljöpolitiken i industrisamhället och det var en maskulinitet som män inom miljörörelsen behövde utmana på 1980-talet när de försökte skapa en annan värld (Connell 1990). Vad jag benämner som industrimodern maskulinitet har i tidigare forskning också beskrivits i termer av "familjeförsörjarmaskulinitet" och "hypermaskulinitet" (t.ex. Holt & Thompson 2004). Dessa ord fyller en viktig funktion, men jag föreslår industrimodern maskulinitet på grund av dess tydliga koppling till den dominerande diskursen om hur miljöfrågor hanterades fram till 1990-talets början. Termen har också en bredare anslutning till samhället och pekar inte bara ut en viss specifik roll för män.

Den ekologiska diskursen formulerades i början av 1970-talet som en kritik av det industrimoderna samhället. En form av ekologisk maskulinitet skapades då samtidigt inom miljörörelsen som ett tydligt alternativ till den dominerande industrimoderna maskuliniteten (Connell 1990). Båda förpassades dock till periferin i början av 1990-talet av en ekomodern diskurs, i form av ekologisk modernisering, vilken marginaliserade konfliktdimensionen och förordade emissionslösningar på bekostnad av systemförändringar (Adler, 2014; Hultman 2010). Med den ekomoderna diskursen följde också en annan miljömaskulinitet. Det blev en

ekomodern maskulinitet, som erkände utmaningarna inom miljöområdet men samtidigt satsade på storskaliga och/eller "end-of-pipe"-lösningar, som nu kom att dominera (Hultman, 2013). Hur ser då dessa tre konfigurationer ut lite mer konkret?

INDUSTRIMODERN MASKULINITET

Det första exemplet på maskulinitet inom området miljö som jag ska diskutera är industrimodern maskulinitet. Det är en konfiguration som betraktar naturen som död och samtidigt skrämmande, män(niskan) som härskaren och storskalig teknik som metod för att skapa välbefinnande för alla människor. Industrimodern maskulinitet innehåller idéer från ingenjörsvetenskap och nationalekonomi, discipliner som gynnar storskalig och centraliserad energiteknik som till exempel vattenkraft, kärnkraft och de flesta typer av bränsletekniker som bränner kol, gas och olja. Den viktigaste idén är att naturen är separerad från kulturen och att naturen värdesätts som en resurs för mänsklig extraktion.

Som framgår av Merchants studier har industrimodern maskulinitet haft ett starkt fotfäste i det industrimoderna samhället. Merchant frilade i sin historiska undersökning en viktig förändring som går från organiska metaforer om naturen, som var dominerande fram till 1600-talet i Europa, till mekaniska metaforer. Skiftet av metaforer hör samman med en förändring i värderingar och praktik i förhållande till naturen och sammanföll med uppkomsten av operatörer som i industriell skala använde naturen som en resurs i exempelvis gruv-, energi- och skogssektorn (Merchant 1980). Merchant

påvisade också att representanter för västerländsk industrimodern maskulinitet har anklagat andra för religiositet samtidigt som de nyttjat starka religiösa bilder som grund för uppförandet av industrisamhället (Gold & Revill 2004).

Så småningom kom naturen att betraktas som död och möjlig att använda sig av när ett mänskligt konstruerat paradiskulle skapas på jorden. I debatten om kärnkraften beskrevs till exempel den kommande atomåldern som en Edens lustgård. Sveriges första reaktor hette Adam och den andra Eva; ingenjörer skildrade det officiellt som en berättelse om gudomligt skapande där Eva utformades från revben av Adam (Anshelm 2010). Sambandet mellan kristen tro och industrimodern maskulin kontroll av naturen går ännu längre tillbaka, flera hundra år. Denna rationalitet och herravälde över naturen parat med vurmen för ekonomisk tillväxt har varit del i hegemonisk maskulinitet under hela den industrimoderna perioden (Merchant 1996).

Aktörer i denna industrimoderna diskurs sade sig kunna ta hand om sina egna miljöproblem. Bland eliterna fanns en nästan fullständig dominans för tron på att ekonomisk tillväxt och en rationalisering av produktionen kunde uppfylla både energi- och miljöpolitiska krav (Anshelm 2010). När industrierna skapade föroreningar var lösningen först att bygga högre skorstenar (McNeil 2003).

EXEMPEL: KLIMATSKOPTIKER

Den industrimoderna maskuliniteten är idag synlig i den svenska klimatdebatten i form av klimatskepticism (Anshelm & Hultman 2014a). För klimatskeptiker är det utmanande att ens tala om en sårbar

planet som omvandlas av antropogena utsläpp. De hanterar frågan genom förnekande eller stark skepsis eftersom deras ontologi gällande världen är att den är död och främst är till för människor att erövra och extrahera resurser från (Anshelm & Hultman 2014b).

Klimatskepticism är i grunden ett projekt av ett antal inflytelserika män. I forskning baserad på Gallupundersökningar i USA har McCright och Dunlap (2011) funnit ett samband mellan självrapporterad förståelse av den globala uppvärmningen, klimatförändringar och förnekelse bland vita män med konservativa värderingar. Detta tyder på att klimatskepticism är en form av identitetsskapande praktik, som hänger nära samman med konservativa värderingar och industrimodern maskulinitet. Även i Sverige är sådan skepsis artikulär nästan uteslutande av män och konservativa tanke-smedjor. Dessa män har framgångsrika karriärer inom akademi eller privat industri, en stark tro på marknadssamhället och en stor misstro mot statlig reglering (Anshelm & Hultman 2014b).

I Sverige har klimatskeptikerna kopplingar till sammanslutningar där representanter för företag samt naturvetenskaplig och teknisk forskning möts. Ett tydligt exempel är Per-Olof Eriksson, tidigare styrelseledamot i Volvo och vd för Sandvik, som skrev en artikel i affärstidningen *Dagens Industri* och förklarade sina tvivel om att koldioxidutsläppen påverkar klimatet. Han hävdade istället att jordens medeltemperatur har stigit på grund av naturliga variationer (Eriksson 2008). Senare utropade sig tjugo svenska professorer, alla män, som klimatskeptiker samt bildade organisationen "Stockholmsinitiativet" (Einarsson et al. 2008). De senaste åren har även Sverigedemokraterna anta-

git en klimatskeptisk linje, också det tydligt kopplat till en industrimodern maskulinitet (Hultman & Kall 2014; Norocel 2013).

Klimatskeptikerna, eller klimatvetenskapsförnekarna som McCright och Dunlap benämner dem, uppvisar en tilltro till positivistisk vetenskap i allmänhet men inte när det gäller klimatvetenskap, som de menar styrs av en politisk vilja att förändra samhället. Skeptikerna kommunicerar ofta med religiösa metaforer då de anklagar klimatforskare och politiker för att vara miljöterrorister som drivs av religiös iver att förstöra civilisationen (Dunlap & McCright 2010). Det är lätt för skeptikerna att återanvända dessa metaforer, eftersom religiös retorik har en lång tradition bland till exempel ingenjörer, vilket varit ett överväldigande manligt fält (Anshelm, 2010). Klimatskeptikerna tror att endast genom fortsatt modernisering och ekonomisk tillväxt genom industrialisering – vad dessa män har gjort under hela sina liv – kan världens problem lösas. Det är där klimatskeptiker använder patriarkala argument och säger sig försvara välfärden för kommande generationer, fattiga människor och utrotningshotade arter. De, som gjort industrialiseringen möjlig, hävdar att de är de enda som på motsvarande vis kan lösa dagens globala problem (Anshelm & Hultman 2014b).

EKOMODERN MASKULINITET

Den andra formen av maskulinitet som jag föreslår spelar en central roll inom miljöområdet är ekomodern maskulinitet. Utifrån egen empirisk forskning samt tidigare forskning om ekologisk modernisering hävdar jag att denna idag är den dominerande konfigurationen av masku-

linitet runt om i BNP-rika, naturresurslukande länder med höga koldioxidutsläpp per person (Anshelm & Hultman 2014a; Hultman 2013). Ekomodern maskulinitet är en del av ekologisk modernisering och ett erkännande av miljöfrågorna som en integrerad del av politiken. Konfigurationen kan definieras som en asymmetrisk kombination av beslutsamhet och hårdhet från industriell modernitet med inslag av medkänsla och även ett accepterande av att miljön är sårbar. Slutresultatet är ett konserverande av det dominerande samhällssystemet.

Uppkomsten av den ekomoderna diskursen innebar att den ekonomiska tillväxten sades vara tvungen att ligga till grund för en omställning av energi- och miljöpolitiken mot en hållbar framtid (Adler et al. 2014). Beskrivningarna av miljöproblemen förändrades från att vara hot mot civilisationen – som krävde radikala förändringar av hela system – till att kännetecknas som något som är mestadels under kontroll och snart löst. Detta illustreras tydligt i de två vitt skilda verklighetsbeskrivningarna från samma svenska Energi- och miljödepartement 1988 respektive 1991. Från samma departement kunde det 1988 heta att mänskligheten stod inför livsavgörande beslut, medan det tre år senare skrevs att de flesta av de miljöproblem som började bearbetas för 20–25 år sedan var på väg att lösas (Hultman 2015). Det hävdades med en dominerande röst från och med 1991 att det inte fanns någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt, storskalig teknik och miljö (Adler et al. 2014). Konservativa politiker och branschaktörer drev på denna diskurs, som banade väg för marknadslösningar och en övertygelse om att konkurrens skulle skapa gröna jobb (Hultman 2010).

Utifrån mina fallstudier argumenterar jag för att det i början av 1990-talet skedde en relaterad förändring i hegemonisk maskulinitet från industrimodern till ekomodern inom energi-, klimat- och miljöområdet där seghet, beslutsamhet och hårdhet blandas med inslag av medkänsla och omsorg. Den ekomodern maskulina konfigurationen uppvisar ansvar för miljön men säger sig samtidigt främja ekonomisk tillväxt och teknisk expansion. Från och med 1991 uppfördes ett fördjupat erkännande av miljöproblemen, särskilt klimatförändringarna, samtidigt som denna maskulinitet understödde politik och teknik som konserverar strukturerna i det klimatförstörande systemet (Hultman 2013). Ett exempel på ovanstående är Arnold Schwarzenegger.

EXEMPEL: ARNOLD SCHWARZENEGGER SOM MILJÖHJÄLTE

Arnold Schwarzenegger lovade i sin kampanj för guvernörsposten 2003 att säga "hasta la vista" till alla Kaliforniens problem. Inom energi- och miljöområdet hade Schwarzenegger svårigheter med sin image eftersom hans industrimoderna maskulinitet inte helt enkelt gick att kombinera med den miljöpolitik som hans väljare i Kalifornien förväntade sig. Han hade varit starkt engagerad i Enron och var även initiativtagare till den energislukande före detta militärbilen Hummer SUV, som symboliserade våldsamt och ignorans för gränser. Den här bilden var ett problem för Schwarzenegger och lösningen han hittade var att bygga in bränsleceller i Hummer och tanka den med vätgas. I sina politiska föreställningar som guvernör kunde Schwarzenegger dra nytta av de höga förväntningar som fanns

på bränsleceller och vätgas som ren teknik. Med sin vätgasdrivna SUV kunde Schwarzenegger beskriva sig själv som ekomodern. Hans energislukande Hummer var inte längre ett problem när bränslet bestod av väte och avgaserna från bilen bara innehöll vatten (Hultman 2013).

Exemplet Schwarzenegger illustrerar vad miljösociologer har beskrivit som den stora diskrepansen mellan den ekomoderna diskursens löften och utfall (York et al. 2010). De forskare som testat hypotesen har visat att det skedde en svag relativ frikoppling av BNP och koldioxidutsläpp i de rika utvecklade ekonomierna mellan 1985 och 2006. Studeras denna frikoppling närmare visar det sig att utsläppen inte alls har minskat, utan snarare flyttats till andra platser, framför allt till Kina (Jørgensen & Clark 2012). Denna diskrepans är tydlig även i Sverige och synlig i diskussionen om huruvida svenskarnas flygresor och inköp av konsumtionsvaror ska räknas in i nationens koldioxidbudget samt de missade miljömålen (Hysing 2014). Vidare hamnar fokus i den ekomoderna diskursen främst på utsläppen, inte på de resurser som krävs för att producera bränslet. Detta är uppenbart när det gäller bilden av framtidens bilar som till exempel de med bränsleceller och vätgas.

Argumenten för en bränslecellsteknik som tar bort utsläppen från avgasröret legitimerar fortsatt försäljning av och utbyggnad av vägar till personbilar och konserverande av energisystemet, medan visioner om till exempel alternativa transportsystem negligeras. I fallet med Schwarzenegger och Kalifornien blir det tydligt hur systemgränserna dras på det vis som tjänar den ekomoderna maskuliniteten bäst då vätgasen skulle produceras från fossilgas eller från kol, något som en-

bart flyttar utsläppen från avgasröret till kraftverket (Hultman 2010).

EKOLOGISK MASKULINITET

Ovan har vi tittat på industrimodern maskulinitet med dess linjära utvinningslogik och sedan på ekomodern maskulinitet och dess grönmalning. Hur skulle en form av maskulinitet i kontrast till dessa se ut? Den tredje konfiguration jag vill diskutera är ekologisk maskulinitet, som redan på 1970-talet uppfördes i motsättning till industrimodern maskulinitet. Denna skapas i samband med en ekologisk diskurs som förordar lokalt levande samhällen, ekonomier som gynnar sociala relationer, användning av småskalig teknik och förnybar energi, decentralisering av maktstrukturer samt ett liv med naturen som del av vardagen.

I slutet av 1970-talet ifrågasatte ett antal rörelseintellektuella tillsammans med en marknadskritisk miljörelse den ekonomiska tillväxten som ett mått på välbefinnande och kärnkraft som ett universalmedel för att ta hand om miljöproblem. En vision om ett annat samhälle formulerades och praktiserades även i till exempel eko-byar. Dessa visioner diskuterades än mer intensivt i början av 1980-talet. Den kraft som bars fram i den ekologiska diskursen var uppenbar i den allmänna opinionen; den var synlig i framgångarna för Miljöpartiet, i en omfattande miljödebatt i massmedia, i nya regelverk och i småskaliga projekt för förnybar energi (Hultman 2015). Under denna period tog också en förändrad form av maskulinitet form, innehållande mer omtänksamhet, ödmjukhet och vårdande aspekter, som befann sig i linje med en ekologisk diskurs. Denna ekologiska maskulinitet ifrågasatte rådande hegemoni och skapades bland

annat inom miljörelsen (Connell 1990). Idag är den ekologiska maskuliniteten fusionerad med idéer från ekofeminism, djupekologi och urfolkskunskap (Pulé 2013).

EXEMPEL: EKOPRENÖRER SOM OMSTÄLLNINGSAGENTER

I min forskning om ekoprenörer som har en relationell helhetssyn på naturkulturer och i sitt entreprenörskap vill vara del av en omvandling till ett hållbart samhälle, har jag intervjuat personer som antar en ekologisk maskulinitet (Hultman 2011; Hultman opubl.). Genom sina praktiska exempel fungerar de som viktiga omställningsagenter. En ekologisk maskulinitet kännetecknas av gröna värden samt en vilja att vara en del av en omställning till goda samhällen inom planetens gränser. För dessa personer definieras framgång inte av förmågan att växa sig större och större när det gäller anställda, kassaflöde eller intäkter utan av möjligheten att överleva och samtidigt bidra till förbättringar för vår gemensamma miljö. Konfigurationen ekologisk maskulinitet är uppfylld av värderingar som ser naturkulturer och tar miljöfrågorna vi alla står inför på största allvar.

Ett exempel är Pete Russell som bor i en ekoby på Waiheke Island, Nya Zeeland, och driver ett distributionsnät för ekologiskt hemodlade livsmedel som kallas Oooby. Han skapar möjligheter för att lokalisera ekonomin, vilket förkortar leveranskedjan av mat. I intervjun beskrev han sig som en alternativ personlighet som uppfattade skolan som en industriell process, vars syfte var att forma människor att passa in i det industrimoderna systemet. Hans mamma inspirerade honom tidigt då hon skapade ett lokalekonomiskt

system som fungerade utan pengar. "Min mamma har alltid varit en jordnära person", som han uttryckte det.

Under några år var Russel en vanlig företagare som levde destruktivt på de gemensamma resurserna. Han såg då inifrån ett bageribolag hur "närsynt det globaliserade matsystemet är". Det som öppnade ögonen på honom var när han blev förälder och flyttade till Waiheke Island, där han hade några långa samtal med "äldre kloka män". Då såg han den större bilden av hur han var ihopkopplad med världen. Han insåg att han var en del av något som han aldrig skulle ansluta sig till om han vetat om det; istället menar han att "som människor måste vi uppfylla en känsla av plats, bli bekant med ett utrymme och låta relationer utvecklas långsamt". Han uttryckte det så, att en lösryckt livsstil, att flytta från en plats till en annan, aldrig kan få relationer att frodas. Pete menar att "verklig känsla av tillfredsställelse handlar om att ha en betydelsefull roll att spela med en grupp människor, i en gemenskap av människor som verkligen betyder något". I sitt vardagliga liv vill han inte bara bidra till sådant utan vara den förändring han talar om.

MILJÖMASKULINITETER SOM FORSKNINGSOMRÅDE FÖR GRÖN HUMANIORA

Mot bakgrund av över ett decennium av egen empirisk forskning och med inspiration från feministisk teknovetenskap, posthumaniora, ekofeminism och maskulinitetsstudier har jag i den här artikeln föreslagit nya möjligheter för att analysera förhållandet mellan miljö och maskulinitet. Artikeln är ett svar på en internationell efterfrågan på empiriskt baserad teo-

retisering inom området. Den tidigare bristen på forskning är lite märklig, inte minst eftersom män har dominerat energi- och miljöpolitiken kraftigt under hela efterkrigstiden. Kanske kom Merchants tidiga analys att tas för given inom genusvetenskapen, medan den marginaliserades inom den miljöhistoriska forskningen? Därigenom har män möjligtvis kommit att uppfattats som biologiskt mer eller mindre givna industrimoderna, istället för att granskas på ett mer differentierat vis. En annan tänkbar förklaring till att miljömaskuliniteter tidigare inte utforskats är att det varit svårt att få forskningsmedel för genus- och miljöstudier, kanske på grund av att många forskare inom miljöområdet är män som är ovilliga att reflektera över sin egen praktik.

Mitt förslag är att det finns fler än en maskulinitet inom miljöområdet, men färre än hur många som helst. Den här artikeln har skisserat en empiriskt baserad konceptualisering och utarbetat tre konfigurationer av maskulinitet som kan användas för historiska och samtida fallstudier inom energi-, klimat- och miljöområdet.

Den industrimoderna maskuliniteten proklamerar naturen som död och människan som utvald att dominera. Med storskalig teknik som metod ska välstånd skapas för mänskligheten. Den kommer idag till uttryck bland annat inom klimatdebatten som en förnekelse av klimatvetenskapliga resultat. Den ekomoderna konfigurationen har tagit till sig allvaret i utmaningarna för vår gemensamma miljö men föreslår endast små förändringar som inte utmanar samhällets sätt att fungera. En närmare analys visar att den fungerar närmast som en grönfärgad täckmantel för samma industrimoderna diskurs som en gång skapade problemen. Medan den

industrimoderna maskuliniteten skildrar naturen som död eller helt igenom skrämmande, framställer den ekomoderna maskuliniteten naturen som levande och i behov av vård, framför allt av marknaden. I båda fallen blir Naturen något "där ute" som är möjligt att dominera och hantera med redan förhärskande teknik.

Ekologisk maskulinitet är en tredje konfiguration. En sådan har praktiserats genom historien som en möjlighet att nå hållbar tillblivelse med naturen i och runt oss. Jag föreslår att en ekologisk maskulinitet skulle kunna ingå i en process att omskapa samhället och underlätta omställningen till ett liv inom de planetära gränserna. Konkret så handlar det om lokalisering av ekonomier, användning av småskalig teknik, skapande av förnybar energi, decentraliserade maktstrukturer, ekologisk odling samt att lämna de fossila energiresurserna i marken. Ekoprenörer har jag funnit vara exempel på det.

En grön humaniora är i hela sin karaktär multidisciplinär, tvärvetenskaplig eller till och med (o)disciplinerad. Det är i alla dessa intersektioner mellan skilda kunskapsbakgrunder som nya fält kan formuleras och utforskas. Studier av olika miljömaskuliniteter skulle kunna vara ett sätt att hitta nya vinklar och vrår som inte studerats så mycket tidigare; att kreativt ställa provokativa frågor till en ständigt pågående diskussion om utmaningar och lösningar inom den tidsepok där människor i olika utsträckning är med och geologiskt omformar vår planet (Rose et al. 2012). Med miljömaskuliniteter kan granskande analyser utföras av de dominerande konfigurationerna såväl som mer utforskande och kreativa studier görs av de maskuliniteter som bidrar till livsformer som håller sig inom de planetära gränserna.

REFERENSER

- Adler, Frank, 2014. *Ökologische Modernisierung: Zur Geschichte und Gegenwart eines Konzepts in Umweltpolitik und Sozialwissenschaften*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Allister, Mark (ed.), 2004. *Eco-man: New Perspectives on Masculinity and Nature*. Charlottesville: University Virginia Press.
- Anshelm, Jonas, 2010. "Among demons and wizards: The nuclear energy discourse in Sweden and the re-enchantment of the world", i *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30:1, 43–53.
- Anshelm, Jonas & Hultman, Martin, 2014a. *Discourses of Global Climate Change*, London: Routledge.
- Anshelm, Jonas & Hultman, Martin, 2014b. "A green fatwā? Climate change as a threat to the masculinity of industrial modernity", i *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, 2, 84–96.
- Arora-Jonsson, Seema, 2014. "Forty years of gender research and environmental policy: Where do we stand?", i *Women's Studies International Forum*, 47, 295–308.
- Buckingham, Susan (ed.), 2015. *Gender and the Environment*. London: Routledge.
- Christensen, Ann-Dorte & Jensen, Sune, 2014. "Combining hegemonic masculinity and intersectionality", i *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, 9:1, 60–75.
- Connell, Raewyn W. & Pearce, Rebecca, 2014. *Gender: In World Perspective*, 3rd ed. Oxford: Polity Press.
- Connell, Robert W., 1990. "A whole new world: Remaking masculinity in the context of the environmental movement", i *Gender & Society*, 4, 452–478.
- Dunlap, Riley & McCright, Aron, 2010. "Climate change denial: Sources, actors and strategies", i Lever-Tracy, Constance (ed.), *Routledge Handbook of Climate Change and Society*. London: Routledge, 240–259.
- Dymén, Christian; Andersson, Måns & Langlais, Richard, 2013. "Gendered dimensions of climate change response in Swedish municipalities", i *Local Environment*, 18:9, 1066–1078.
- Einarsson, Göran et al., 2008. "20 toppforskare i unikt upprop: Koldioxiden påverkar inte klimatet", i *Newsmill*, 17 december 2008.
- Eriksson, Per-Olof, 2008. "Jorden går inte under

- av utsläpp och uppvärmning", i *Dagens Industri*, 4 juni 2008.
- Gaard, Greta, 2014. "Towards new ecomasculinities, ecogenders, and ecosexualities", i Adams, Carol J. & Gruen, Lori (eds.), i *Ecofeminism: Feminist Intersections with Other Animals and the Earth*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Gold, John R., & Revill, George, 2004. *Representing the Environment*. London: Routledge.
- Hanson, Susan, 2010. "Gender and mobility: New approaches for informing sustainability", i *Gender, Place and Culture*, 17:1, 5–23.
- Haraway, Donna, 1988. "Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective", i *Feminist Studies*, 3, 575–599.
- Haraway, Donna, 1992. "The promises of monsters: A regenerative politics for inappropriate/d Others", i Grossberg, Lawrence et al. (eds.), *Cultural Studies*. New York: Routledge.
- Hazlett, Maril, 2004. "Woman vs. man vs. bugs: Gender and popular ecology in early reactions to silent spring", i *Environmental History*, 9, 701–729.
- Hearn, Jeff; Hopcraft, David & Morgan, John (eds.), 2014. *Men, Masculinities and Social Theory*. London: Routledge.
- Holt, Douglas B., & Thompson, Craig J., 2004. "Man-of-action heroes: The pursuit of heroic masculinity in everyday consumption", i *Journal of Consumer Research*, 31:2, 425–440.
- Hultman, Martin, 2010. *Full gas mot en (o)hållbar framtid: Förväntningar på bränsleceller och vätgas i relation till svensk energi- och miljöpolitik 1978–2005*. Linköping: Linköpings universitet.
- Hultman, Martin, 2011. "Ecopreneurship and small scale energy technology: Towards a new understanding of sustainable innovation processes", i de Bruin, A. & Stangl, L. (eds.), *Proceedings of the Massey University Social Innovation and Entrepreneurship Conference: Extending Theory, Integrating Practice*. <http://sierc.massey.ac.nz/conference/proceedings/>.
- Hultman, Martin, 2013. "The making of an environmental hero: A history of ecomodern masculinity, fuel cells and Arnold Schwarzenegger", i *Environmental Humanities*, 2, 83–103.
- Hultman, Martin, 2015. *Den inställda omställningen: Svensk energi- och miljöpolitik i möjligheternas tid 1980–1991*. Möklinta: Gidlunds förlag.
- Hultman, Martin, (opubl.). "Towards flourishing societies below 1.5 degrees: Ecopreneurship as transformative enactment within planetary boundaries."
- Hultman, Martin & Kall, Ann-Sofie, 2014. "Klimatskepticismen frodas på högerkanten", i *Sydsvenska Dagbladet*, 8 september 2014.
- Hultman, Martin & Kall, Ann-Sofie, 2016. "Genus och miljö: En fruktbar symbios", i Hultman, Martin & Kall, Ann-Sofie (red.), *Tidskrift för Genusvetenskap*, Specialnummer om genus och miljö, 1–2.
- Hutchings, Ritch, 2014. "Understanding of, and vision for, the environmental humanities", i *Environmental Humanities*, 4, 213–220.
- Hysing, Erik, 2014. "A green star fading? A critical assessment of Swedish environmental policy change", i *Environmental Policy and Governance*, 24:4, 262–274.
- Jorgenson, Andrew K. & Clark, Brett, 2012. "Are the economy and the environment decoupling? A comparative international study, 1960–2005", i *American Journal of Sociology*, 118:1, 1–44.
- Kaijser, Anna & Kronsell, Annica, 2013. "Climate change through the lens of intersectionality", i *Environmental Politics*, 23:3, 417–433.
- MacGregor, Sherilyn, 2009. "A stranger silence still: The need for feminist social research on climate change", i *Sociological Review*, 57, 124–140.
- McCright, Aron & Dunlap, Riley, 2011. "Cool dudes: The denial of climate change among conservative white males in the United States", i *Global Environmental Change*, 21:4, 1163–1172.
- McNeil, John, 2003. *Någonting är nytt under solen: Nittonhundratalets miljöhistoria*. Stockholm: SNS förlag.
- Merchant, Carolyn, 1980. *The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution*. San Francisco: Harper & Row.
- Merchant, Carolyn, 1996. *Earthcare: Women and the Environment*. New York: Routledge.
- Messerschmidt, James. W., 2012. "Engendering gendered knowledge: Assessing the academic appropriation of hegemonic masculinity", i *Men and Masculinities*, 15:1, 56–76.
- Norocel, Ov Cristian, 2013. "Konstruktionen av högerextrema populistiska maskuliniteter i Sverige: En feministisk analys", i *Det vita fältet II. Samtida forskning om högerextremism*, specialnummer av *Arkiv: Tidskrift för samhällsanalys*, 2, 45–67.
- Pulé, Paul, 2013. *A Declaration of Caring: Towards*

- Ecological Masculinism*. PhD thesis, Murdoch University.
- Rose, Deborah Bird et al., 2012. "Thinking through the environment: Unsettling the humanities", i *Environmental Humanities*, 1:1, 1–5.
- Shiva, Vandana, 2006. *Earth Democracy: Justice, Sustainability and Peace*. London: Zed Books.
- Sramek, Joseph, 2006. "Face him like a Briton: Tiger hunting, imperialism, and British masculinity in colonial India, 1800–1875", i *Victorian Studies*, 48:4, 659–680.
- York, Richard; Rosa, Eugene A. & Dietz, Thomas, 2010. "Ecological modernization theory: Theoretical and empirical challenges", i Redclift, Michael R. & Woodgate, Graham (eds.), *The International Handbook of Environmental Sociology*. Cheltenham: Edward Elgar, 77–90.

SUMMARY

Green Men? Conceptualisations of Masculinities in Environmental Politics

(Gröna män? Konceptualisering av industrimodern, ekomodern och ekologisk maskulinitet)

Research demonstrates that gender configurations and environmental issues interact. Important stud-

ies have been conducted for example in ecofeminism, feminist techno-science and political ecology, focusing mainly on negative effects on women. Research on different forms of masculinities has, on the other hand, been modest, despite the fact that it is largely men who are responsible for our unsustainable world. The present article argues that it would be fruitful to develop masculinity studies within Environmental Humanities since this is an interdisciplinary field where different disciplines, such as cultural studies, environmental history, energy politics and literature studies, come together. Based on previous research on energy, environmental and climate politics, this article reveals three situated forms of masculinities, conceptualized as industrial, ecological and ecomodern masculinities, respectively. These masculinities are understood as always-in-the-making and part of material-semiotic antagonistic environmental discourses.

Keywords: masculinities, environmental humanities, gender research.

Martin Hultman, PhD and Lecturer in Technology and Social Change at the Department of Thematic Studies (TEMA), Linköping University, Linköping, Sweden.